

BOŞLUKLARIN ARGÜMANINA CEVAP

TANRISI

Boşlukların Tanrısı Argümanı'na göre teist kimseler cevap veremediği konularda Tanrı'ya vurgu yapmaktadır. Özellikle de bu durum "Bilimsel anlamda açığa çıkaramadığımız şeyleri Tanrı ile izah ediyorlar. Fakat bilimsel araştırmaları yaptıkça görüyoruz ki doğa olaylarını Tanrı'ya atıfta bulunmadan açıklayabiliyoruz, yani Tanrı'ya ihtiyacımız yok." şeklinde ele alınmaktadır. Yani bu iddiaya göre teistler *ispatlama mecburiyeti safsatası* olarak da bilinen *cahillikten doğan safsata(argument from ignorance)* yapmaktadır.

Argümanda oldukça fazla hata var fakat burada iki basit ve önemli hatayı ele alacağız: **1)** Hiçbir mümin "Bilemediğimiz için Tanrı'ya atıfta bulunuyoruz." dememektedir. **2)** Bu argüman açıklama alanlarını birbirine karıştırmaktadır.

İlk maddeyi ele alalım: Hiçbir bir mümin Tanrı'yı kanıtlama açısından "Şunu bilmiyoruz, o nedenle Tanrı var diyoruz." dememektedir. Hiçbir dinin de iddiası bu olmamıştır.

Dolayısıyla bu argüman en başta *korkuluk safsatası*(*strawman fallacy*) yapmaktadır. Çünkü dinlerin iddiası ya da müminlerin iddiası öyle olmadığı halde öyleymiş gibi gösterip o iddiayı yıkmaya çalışmaktadır. Oysa bilimsel bilginin bilinmemesinden kaynaklanan Tanrı algısı yunan tanrıları gibi tanrılardır. İbrahimi geleneğin böyle bir şey savunmadığı açıktır. Hatta Newton zamanında neredeyse tüm bilgileri bildiğini düşünen insanlar “Tanrı’ya ihtiyacımız kalmadı.” dememiş, tüm bu açıklamaları Tanrı’nın yarattığı doğal sebepler olarak görmüşlerdir. Bu da ortaya koymaktadır ki bilimsel açıklamalar yapıldığında dahi Tanrı inancı -bu çerçevede- makul bir şekilde savunulabilir. Hatta bilimsel camia için yaptığı çalışmalarla bilindiği kadar Tanrı’ya da atıfta bulunan Kopernik şöyle söylemiştir:

Bilgiyi cehaletten daha makbul gören Tanrı’nın yüce işlerini bilmek O’nun bilgeliğini, gücünü ve ihtişamını kavramak; O’nun yasalarının işleyişini takdir etmek muhakkak güzel bir ibadet biçimidir.[1]

Örneğin Kur’an-ı Kerim’de Ali İmran Suresi’nin 191. ayetinde şöyle söylenir:

Nitekim bu kimseler her hâl ve ahvalde Allah’ı anarlar; göklerin ve yerin yaratılışı hakkında düşünürler ve “Rabbimiz!” derler, “Sen bu kâinatı boş yere yaratmadın. Sen yüceler yücesisin. Bizi cehennem ateşinden muhafaza buyur!”

İkinci maddeyi ele alalım: Bilimsel araştırmaların ortaya çıkmasıyla birlikte, sözgelimi yağın yağmurun neden yağdığının seküler (doğal) bir açıklamasının yapılması ona sebep olan şeyin Tanrı olmadığı anlamına gelmez. Nitekim yağmurun yağmasının doğal sebebi ayrı iken onu yaratan/var eden şeyin

ne olduğu ayırıldır. Meselâ yağmurun yağmasının kökensele açıklaması bu evrenin bulut dediğimiz yapıları oluşturabilecek şekilde var olmasıdır. Daha spesifik nedeni ise bulut dediğimiz su damlacıklarının farklı bulutlarla birleşerek ağırlaşıp yer çekimine karşı koyamayacak ağırlığa ulaştığında yer yüzüne su damlacığı olarak düşmesidir. Peki bu açıklamaların hiçbirisi “Yağmurun en temel nedeni nedir?(Bu evreni var eden temel neden nedir?)” sorusuna cevap verdi mi? Hayır. Bilimsel bilgilerin bulunması demek daha önce Tanrı ile açıklamaya çalıştığımız, bilgisiz olduğumuz bir alanın anlaşılmaya başlanması demek değildir. Çünkü bilimsel bilgiler ayrı bir açıklama alanı iken Tanrı ayrı bir açıklama alanıdır. Açıklama alanlarını birbirine karıştırmak ise, aynı “Senin anneni kim doğurdu? Onun annesini kim doğurdu? Onunkini kim doğurdu? Onu kim yarattı?” diyerek evrim teorisini (evrimin doğal nedenini açıklayan teoriyi) yıkmaya çalışanların yaptığı hataya sebep olacaktır. Yani [mümin bir kimse için] doğal açıklamalar Tanrı'nın yerini kaplayacak bir açıklama değil, Tanrı'nın yaratmasını açıklayan bir açıklamadır. Ayrıca ir çocuğun doğması, yağmurun yağması gibi bilimsel fenomenleri Tanrı'ya atıfta bulunmadan açıklamamız pek de önemli görülmeyebilir; meselâ belki de Tanrı temelde her şeyin kökeninin (kozmozolojik kökenin de diyebiliriz) en iyi açıklaması olabilir.

Farklı açıklama alanlarının daha iyi anlaşılması adına bir alegori yapalım: Ford marka bir otomobili ele alalım. Dünyanın ilkel kalmış yerlerinden birinde yaşayan, onu ilk kez gören ve modern mühendislik hakkında hiçbir şey bilmeyen birinin, o aracın motorunun içinde aracı hareket ettiren bir tanrının olduğuna inandığını düşünelim. Hatta aynı adam, motorun içinde bulunan tanrının kendisinden hoşnut olursa aracın güzelce gideceğini, eğer tanrı onu sevmez ise aracın gitmeyeceğini - veya yavaş gideceğini- bile düşünebilir. Elbette daha sonra mühendislik çalışarak ve aracı parçalarına ayırarak, o aracın

içinde tanrının olmadığını da keşfedebilir. Hatta arabanın nasıl çalıştığını açıklamak için, tanrıya seküler anlamda ihtiyacı olmadığını anlamak için çok zeki olmasına gerek bile yoktur. İçten yanmalı motorların genel prensiplerini anlamak aracın nasıl çalıştığını açıklaması için o kişiye yetecektir. Veya en azından aracı parçalarsa içinde tanrının olmadığını görüp düşündüğü sistemin yanlış olduğunu da düşünebilir. Buraya kadar tamam... Fakat sonradan o kişi, motorun çalışma prensiplerini anlamanın, başlangıçta onu tasarlayan tanrının varlığına inanmayı gereksiz hale getirdiğine karar verirse bu bir hata olur. Eğer o kişi bunu yaparsa, felsefi terminolojiyle bir kategori hatası yapmış olacaktır. Çünkü belki de mekanizmayı tasarlayan bir tanrı olmasaydı onun anlamaya çalışacağı bir şey de olmayacaktı. Yani onun o saati seküler anlamda açıklaması o şeyin tanrı tarafından var edilip edilmediğine dair hiçbir şey söylemez. O şeyin tanrı tarafından var edilip edilmediği konusunda rehber olacak olan şey felsefe olur. Elbette felsefi argümanlar da gerek doğa bilimlerinden gerekse sosyal bilimlerden beslenebilir.

Kaynaklar

[1] Louis E. Van Norman, *The Knight Among Nations* (New York: Fleming H. Revell Company, 1907), s. 290.

MANTIKSAL TEİZM ©2017